NOORD-BRABANDER.

Quid vetat? Dicere verum HORATIUS.

NOMMER 111 — 's BOSCH. — DINGSDAG, 15 DECEMBER 1829.

Nederlanden.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting van vrydag 11 december.

De vergadering geopend zijnde, worden de notulen der zitting van den 8 december voorgelezen en goedgekeurd.

Nadat de geloofsbrieven van den graaf *Ferdinand de Grez,* tot afgevaardigde voor de provincie Zuid-Braband benoemd, onderzocht en goed bevonden zijn, wordt dezelve door den griffier binnengeleid, legt den bij de grondwet gevorderden eed af en neemt zitting.

Een aantal ingekomen verzoekschriften worden naar de gewone commissie verzonden, die tevens, bij monde van verschillende harer leden, op eenige vroeger in hare handen gestelde verzoekschriften rapport uitbrengt, waarmede zich de kamer vereenigt.

Is ontvangen eene koninklijke boodschap, ten geleide van een ontwerp van wet, houdende beperking op (zoo als daarbij gezegd wordt) de misbruikte vrijheid der drukpers; dit ontwerp van wet, alsmede de koninklijke boodschap ter geleide, zullen gedrukt, aan de leden rondgedeeld en naar de sectien worden verzonden.

De vergadering wordt opgeheven tot morgen ten één ure.

KONINKLIJKE BOODSCHAP en ONTWERP VAN WET, ingekomen in de zitting der tweede kamer van de staten-generaal, van vrydag den 11 december 1829.

Edelmogende heeren!

Het ontwerp, hetwelk wij u edelmogenden hiernevens aanbieden, is het treurig maar noodzakelijk uitvloeisel der in sommige gewesten des rijks bestaande omstandigheden.

Bij het genot van buitenlandschen vrede, en inwendige rust, bij het bloeijen van zoo vele takken van bestaan en nijverheid, bij het aanwezen van zachte wetten en staatkundige zoo wel als burgerlijke vrijheid, zien wij een klein gedeelte onzer onderdanen, door overdrijving misleid en door dweepzucht van kwaadwilligen aangezet, al die zegeningen miskennen, en zich op eene hoogstbedenkelijke en ergerlijke wijze tegen de regering, de wetten en tegen onze vaderlijke bedoelingen verzetten.

Het misbruik der drukpers, welker vrijheid wij gewenscht hadden, met mindere beperkingen dan in eenig land van Europa plaats hebben, te verzekeren, heeft maar al te ongelukkig de hand geboden tot aankweeking van onrust, oneenigheid en mistrouwen; tot het verbreiden van leeringen, even gevaarlijk voor het bestaan van alle maatschappelijke instellingen, welke ook derzelver vormen van bestuur zijn mogen, als ten eenemale strijdig met de regering der Nederlanden, door de grondwet gevestigd, en die regten van ons huis, welker uitoefening wij nimmer hebben verlangd, zonder bepaling, te zien voortduren, maar uit eigene beweging zoodanig hebben beperkt, als wij, voor het duurzaam welzijn, de zeden en den inborst der natie, het meest geschikt oordeelden.

Die drukpers, welker grondwettiglijk genot uitbreiding van kennis en verlichting ten doel heeft, door kwaadwilligen verlaagd tot het middel om wrevel en misnoegen, godsdiensthaat en partijschap, bedilling en opstand te doen geboren worden, heeft de openbare rust, de krachten van den staat, den onbelemmerden gang des bestuurs en de pligtsbetrachting in openbare betrekkingen zoodanig aangegrepen en ondermijnd, dat het ons tot eenen smartelijken pligt geworden is, onzen gemeenschappelijken aandacht ernstig daarop te vestigen, en door vaste maatregelen en goede wetten te zorgen, dat de welvaart van den staat, de trouw en liefde onzer onderdanen, de aansluiting rondom de monarchale regering door eene grondwet getemperd, met één woord, dat ware vrijheid, orde en wet, in het rijk der Nederlanden geëerbiedigd en bewaard blijven.

Daartoe schijnt het ons noodig, edelmogende heeren! dat wij, bij gelegenheid der aanbieding van eene wet, welke alleen ten doel heeft, om, door beteugeling van het kwaad, het genot van het goede te bewaren, onze eigene beschouwing over den gang des bestuurs van ons koningrijk openleggen.

Vestigen wij ons oog op de godsdienstige belangen der ingezetenen, dan bevinden wij, dat even als de leuze van den godsdienst, welke wij en ons huis op het voetspoor onzer vaderen belijden, «vrijheid» is, ook die volkomene vrijheid van begrippen, die gelijke bescherming van alle in het koningrijk bestaande gezindheden en die onbelemmerde uitoefening van godsdienst, welke door de grondwet gewaarborgd zijn, steeds de voorwerpen waren van onze bijzondere zorgen.

Ten aanzien van den roomsch-katholijken eerdienst, bood zich, bij onze komst tot den troon, geene veiligere noch geschiktere leiding aan, dan hetgene, onder het roemrijk bestuur der zoo te regt geëerbiedigde *Maria Theresia,* in die gewesten van het rijk bestond, alwaar de roomsch-katholijke godsdienst door de meerderheid der ingezetenen beleden wordt.

De maatregelen, door ons in de eerste jaren genomen, rigtten zich dus naar het voorbeeld van dat bestuur, — sedert het gesloten concordaat en de volledige ter uitvoerlegging in diezelfde gewesten, geniet de roomsch-katholijke Kerk aldaar ruimere vrijheden, dan immer te voren; en dat genot zal weldra, in gelijke mate, ook aan onze roomsch-katholijke onderdanen in de overige provincien kunnen verzekerd worden, bij den gewenschten voortgang der schikkingen, welke daartoe nog moesten plaats hebben, zoodat eene spoedige vervulling der nog openstaande bisschoppelijke zetels mag worden te gemoet gezien.

Wij verblijden ons hier openlijk te kunnen bijvoegen, dat ons besluit van den 2 october dezes jaars, welks duurzame kracht, zoo wel door onze overeenkomsten met het hof van Rome, als door onzen standvastigen wil, gewaarborgd wordt, al de wenschen van dat hof, in het belang der roomsch-katholijke Kerk bevredigd heeft niet alleen, maar zelfs dat het Opperhoofd dier Kerk op het vernemen van dat besluit, ons zijnen dank betuigd en verklaard heeft, «dat wij aan onze overeenkomsten met dat »hof, al de kracht en de werking gegeven hadden, welke af»hingen van onzen wil; dat wij er de uitvoering woordelijk en »zonder vermenging van hadden bevolen; dat wij aan de bis»schoppen de vrijheid lieten, om te handelen volgens de uitge»strektheid der akten, die wij te voren bevestigd hadden, en »dat onze beschikkingen niet vatbaar waren voor eenige der ge»ringste bedenkingen.»

Voegen wij hierbij, dat de behandeling der zaken van den roomsch-katholijken eerdienst, ten gevolge van een door ons genomen besluit, staat te worden opgedragen aan een geheel afzonderlijk bestuur, dan mogen wij vertrouwen, dat ook in dezen aan de wenschen van velen, zoo wel als aan de onzen, volkomen zal voldaan zijn.

Wij verbergen ons echter niet, edelmogende heeren, dat, bij het genot van al die voorregten, een overdreven godsdienst-ijver, aangevuurd door min goede bedoelingen, ondersteund door schadelijken invloed, en vaak te weinig bedwongen door het betrachten der beginselen van eenen godsdienst, welker voorschriften zoo weldadig tot rust en betamelijke ondergeschiktheid opwekken, nog ongunstig werken, en zaden van verdeeldheid en aankanting zouden kunnen doen kiemen; ja, dat pogingen om den invloed van eenig godsdienstig leerstelsel op den gang van ons bestuur te wettigen, zich onder eenigerlei gedaante, vroeger of later, zouden kunnen vertoonen.

Maar wij betuigen, dat het ons ernstig voornemen is, om met al de middelen, die ons gegeven zijn, ten dezen te waken, het wereldlijk gezag bij voortduring ongeschonden te handhaven, en standvastig te zorgen, dat, bij behoud van godsdienstige vrijheid, al de gezindheden zich stiptelijk houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den staat, ten einde alzoo ook de gewetens-vrijheid des volks gewaarborgd en de handelingen des bestuurs tegen de bemoeijing van alle geestelijk gezag beveiligd blijven.

Zien wij, edelmogende heeren! op het onderwijs, dat bestendig en grondwettig voorwerp onzer zorgen; dan mogen wij vertrouwen, door het, uit onze eigene beweging inroepen van wettelijke bepalingen, op den bijval van het verlichte en onbevooroordeelde gedeelte onzes volks aanspraak te hebben. Indien toch bij aanmerkelijke wijziging van het bestaande, en door velen toegejuichte, niet die onbeperkte vrijheid, welke toomeloos tot verwarring en verwoesting van alle wenschelijke beschaving en ontwikkeling leidt, door ons is aangenomen, zoo kan eene bedaarde overweging geenzins doen miskennen, dat het algemeen bestuur ten dezen ook aan het plaatselijke en gewestelijke gezag zoo veel heeft opgedragen, als bij de wet konde plaats hebben; en wij verlangen door de overweging van u edelmogenden ons te zien toegelicht, of wij bij onze voordragt het doel onzer pogingen, de vereeniging namelijk der betamelijke wenschen van al onze onderdanen, zullen getroffen hebben.

Dan, edelmogende heeren! de natie heeft regt, om van ons te verwachten, dat wij, met gelijke vastheid, onberadene eischen zullen afslaan, als wij billijke verlangens wenschen te bevredigen. Die vastheid, welke de grondregel van maatschappelijk geluk is, is ook het beginsel onzer regering; en de verzekering, dat wij ongezind zijn om de lijn, welke eene doelmatige vastheid van ongepaste toegevendheid scheidt, te overschrijden, zal, hopen wij, den welgezinden bemoedigen, en alle uitzigten op het wel slagen van dwang en verzet verijdelen.

Letten wij op hetgeen door ons omtrent het gebruik der

fransche taal is bepaald, dan zien wij, dat, trapsgewijze, genoegzaam alles daaromtrent is vastgesteld, wat, bij het behoud eener eigene, meer algemeene, voor het gerief van de bijzondere handelingen der ingezetenen, met billijkheid kon verlangd worden. Mogt het ons intusschen blijken, dat die bepalingen ongenoegzaam waren, of zonder ongerijf tot de openbare handelingen konden worden uitgestrekt, dan zullen wij genegen zijn daarin alle wenschelijke wijzigingen te brengen; maar bij de verzekering, dat dit onderwerp, dat onzer overweging, en aan den toestand der natie onderworpen blijft, voegen wij die, dat nimmer de uitboezeming van onstuimige drift, of onbetamelijke vordering, het tijdstip van voldoening zullen vervroegen.

Het billijk beginsel van de onafzetbaarheid der regters is bereids door de wet verzekerd, en schijnt onze tusschenkomst, bij het zoo aanstaande der regterlijke organisatie, niet verder te behoeven.

Beschouwen wij het onderwerp der zoogenaamde ministeriële verantwoordelijkheid, waarvan het ons meer moeijelijk valt den waren zin, als het eigenlijke doel te bepalen, en zien wij op de voorschriften der grondwet, welke niet alleen uitsluitend aan onze beoordeeling en beslissing onderwerpt, alle verordeningen der regering, maar ook overlaat den aard der verpligtingen, welke wij aan de hoofden der door ons in te stellen departementen verlangen op te leggen, en met *eede* te doen bekrachtigen, dan vermeenen wij, bij het behoud onzer staatsinrigtingen, bij de handhaving van het ons aanbetrouwde gezag, bij de duurzame bescherming der belangen van onze geliefde onderdanen, aan geene andere verantwoordelijkheid van onze ministers te mogen gehoor geven, dan aan die, welke, behalve hunne verhouding tot ons, bij de grondwet en de verdere bestaande wetten, ook voor hen bepaald is; ja, wij vinden in het grondwettig aanwezen van den raad van state, en in het voorschrift dat *deze*, maar niet dat eenig hoofd van ministereël departement, *moet* gehoord worden, niet alleen het denkbeeld van ministeriële verantwoordelijkheid uitgesloten, maar voor het nederlandsche volk, daar te boven, een' grooteren waarborg dat al zijne aangelegenheden, *vóór* derzelver beslissing, behoorlijk worden overwogen.

De invoering der *bedoelde* ministeriële verantwoordelijkheid, aan de twee kamers, waaruit de staten-generaal bestaan, en aan de regterlijke magt, zoude de werking der koninklijke magt, strijdig met de grondwet, elders overbrengen, zonder eenigen wezenlijken en nieuwen waarborg voor 'svolks vrijheden op te leveren; want, *wie* ook mogten geroepen worden, om over de daden der ministers te oordeelen, geene goede vruchten waren er van zoodanige beoordeeling te plukken, zoo niet degenen, aan welken de verantwoording zoude moeten worden afgelegd, zich geplaatst vonden buiten de maatschappij, en alzoo verheven boven hartstogten en dwalingen. Nederland staat in dezen niet gelijk met sommige andere landen, alwaar de ministeriële verantwoordelijkheid zonder bedenking heeft kunnen worden ingevoerd, ten gevolge van omstandigheden, welke aan dit koningrijk geheel vreemd zijn, en even daarom aan deszelfs grondwettig bestuur eene geheel andere rigting hebben doen geven.

Maar, edelmogende heeren! wij gevoelen daarentegen de behoefte, om, door eene vermeerdering der betrekkingen van de hoofden der ministeriële departementen, met de beide kamers der staten-generaal en hare afdeelingen, het gemeen overleg te bevorderen, en meer en meer te verzekeren; en het is het voorwerp onzer meest ernstige overweging, hoe en op welke wijze dit ons doel het spoedigste en het beste zal kunnen bereikt worden.

Ook het onderwerp der conflicten is onze aandacht niet ontgaan, en evenzeer als wij den onbelemmerden gang van het administratief bestuur verlangen te verzekeren, evenzeer begeeren wij, dat voor niemand onzer onderdanen noodeloos de toevlugt tot de regtbanken bemoeijelijkt worde, en wij hebben het voornemen op dit punt terug te komen, nadat de regterlijke organisatie zal zijn tot stand gebragt, als wanneer wij ons vleijen durven, die beide even onmiskenbare behoeften op eene doelmatige wijze te zullen vereenigen.

De attributien der gewestelijke staten hebben, gedurende de laatste jaren, tot verschillende beschouwingen geleid. Die kollegien, tot bepaalde en belangrijke einden ingesteld, hebben op ons vertrouwen en op onze bescherming groote aanspraak; door de grondwet tusschen de ingezetenen en den troon geplaatst, zijn *zy* het, die ons met de bijzondere aangelegenheden van hun gewest best kunnen bekend maken, en de belangen van hetzelve aan onze zorg aanbevelen; dat zij dit steeds op het oog houden, en hunne bemoeijing niet uitstrekken tot de algemeene wetten, welke, meer bijzonder, aan de beoordeeling der gemeenschappelijke wetgeving zijn onderworpen; dat zij zich bepalen tot hetgeen, waarbij het gewestelijk belang onmiddellijk of ten gevolge van algemeene verordeningen, meer bijzonder betrokken is; dan voorzeker zullen het de provinciale staten zijn, welke de wezenlijke belangen van hunne gewesten en van derzelver ingezetenen met vrucht bij ons kunnen voorstaan; en het is naar deze wijze van beschouwing, edelmogende heeren, dat wij, even bereidvaardig en met belangstelling de voordragten dier besturen ontvangen zullen, als wij met ernst zullen voorkomen, dat het wetgevend gezag, hetwelk, uitsluitend, door de grondwet aan ons en de staten-generaal is opgedragen, door verkeerde bemoeijing, op eene voor het belang onzer onderdanen min doelmatige wijze, zoude worden aangerand.

Het bezwaar, hetwelk geacht werd te bestaan in de bepalingen der reglementen nopens de gevolgen der demissiën in sommige gevallen, met opzigt tot de uitoefening van het stemregt, of andere burgerlijke regten, is door ons opgeheven.

Slaan wij eindelijk het oog, edelmogende heeren! op de geldelijke aangelegenheden des rijks, dan zien wij, niet zonder eenige voldoening, de uitgaven, voor zoo verre die van de invoering van grondwettelijke instellingen, de uitvoering van wettige verbindtenissen, of van algemeene rampen en de onlusten in onze overzeesche bezittingen onafhankelijk zijn, al meer en meer verminderd; nog meerdere besparingen verzekerd, aan den wensch om het gemaal van de rij der belastings-middelen uit te wisschen, voldaan, aan het verlangen om zelfs de mogelijkheid van eenig misbruik in de handelingen van het syndicaat af te snijden, door de voordragt eener wettelijke bepaling beantwoord; ja, met één woord, edelmogende heeren! ook *hier* is het, dat wij voor ons zelven de meest mogelijke overtuiging hebben, dat, welke ook de uitslag onzer pogingen, voor de welvaart des volks, voor de verligting zijner lasten, voor de bewaring van een geregeld bestuur, en voor het behoud van het crediet van den staat, immer wezen mogten, die pogingen, noch door onze tijdgenooten, noch door de nakomelingschap zullen miskend worden!

En moet dan, edelmogende heeren! deze beschouwing ons niet van zelve leiden tot bevestiging van ons vertrouwen op den God onzer vaderen, op de liefde en dankbaarheid van onze beminde onderdanen, en op de grondwettige medewerking van u edelmogenden, tot gemeenschappelijke beteugeling van het kwade en krachtdadige bescherming van al het goede?

Zoo zullen er geene ongelukkige en onschuldige slagtoffers van list en boosheid gemaakt, geen kwaad ongestraft bedoeld of gepleegd worden; de eensgezindheid der burgeren zonder aanschouw van godsdienst of landstreek gehandhaafd, en de vrijheid van allen, ondanks de woelingen van sommigen, ongekrenkt bewaard blijven. — Zoo zal ook ditmaal het gemeen overleg met u edelmogenden bijdragen, tot bevestiging der maatschappelijke orde; zoo zal de milde doch tevens krachtige werking onzer regering, ongeschonden, voor de volgende geslachten en voor ons huis, de leerzame voorbeelden onzer voorvaderen overbrengen, wier wijsheid en moed aan de staatkundige, en godsdienstige vrijheid der Nederlanden tot schild verstrekten, zoo wel tegen de aanmatigingen eener verleide menigte, als tegen de heerschzucht van buitenlandsch geweld.

En hiermede, edelmogende heeren, bevelen wij u in Godes heilige bescherming.

WIJ WILLEM, enz.

Alzoo wij in overweging genomen hebben, dat de wet van den 16 mei 1829 (*Staatsblad*, n° 34), wel verre van aan haar oogmerk te hebben voldaan, door verregaande misbruiken is achtervolgd, en meerdere hoon, ongerustheid, mistrouwen en oneenigheid heeft doen geboren worden;

Dat het alzoo onvermijdelijk geworden is, dat kwaad nadrukkelijk tegen te gaan, en daardoor tevens de goede ingezetenen bij het genot van vrijheid en orde, 's lands regering en alle ambtenaren in den staat, in de *rustige* uitoefening der hen aanbetrouwde pligten te handhaven, en het gezag en de regten aan ons, en aan ons huis, door de grondwet verzekerd, ongeschonden te bewaren;

Zoo is het dat wij, den raad van state gehoord, en met gemeen overleg der staten-generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk wij goedvinden en verstaan bij dezen:

Art. 1. Alle bescheidene beoordeeling van de handelingen der openbare magten, in boekwerken, tijdschriften, nieuwspapieren en vlugschriften, blijft aan eider vrij en onverlet.

Art. 2. Al wie, op welke wijze ook, of door welk middel, de waardigheid, het gezag, of de regten van den Koning, en van het koninklijk huis zal hebben aangerand, of zich op eenigerlei wijze, zal hebben schuldig gemaakt aan betoon van afkeer van den Koning, van minachting der besluiten of verordeningen, door hem onmiddellijk uitgevaardigd, van beleediging of hoon, jegens den persoon des Konings, of eenig lid van het koninklijk huis, zal worden gestraft met eene gevangenis van twee tot vijf jaren.

Art. 3. Met eene gevangenis van een tot drie jaren, zullen worden gestraft, al degenen, welke op eenigerlei wijze, zich zullen hebben schuldig gemaakt aan het aanranden der verbindtelijkheid van, of het aanzetten tot ongehoorzaamheid aan de bestaande wetten, het in gevaar brengen der openbare rust, door verdeeldheid te bevorderen, wanorde en wantrouwen aan te kweeken, de regering of eenig deel van dezelve, of hare daden en bedoelingen schendig aan te vallen, of haar gezag te ondermijnen.

Art. 4. Ingeval van herhaald misdrijf, zal de bevorens opgelegde straf met de helft worden vermeerderd.

Art. 5. De vervolging der misdrijven, bij deze wet vermeld, zal verjaard zijn, na verloop van drie maanden.

Art. 6. Alle vroegere wettelijke bepalingen, voor zoo verre dezelve door deze wet niet zijn vervallen of gewijzigd, en meer bijzonder de artikelen 201 tot 206 van het strafwetboek blijven in werking, de artikelen 4, 5 en 6 der wet van den 16 mei 1829, worden bij deze ingetrokken en buiten effekt gesteld; het 3 artikel dier wet echter zal niet toepasselijk zijn op laster of hoon, aan openbare autoriteiten, derzelver leden of aan amb-

tenaren schriftelijk aangedaan; zullende in die gevallen, deze misdrijven, van officiewege, ook zonder klagte der gelasterden of gehoonden, moeten vervolgd worden.

Lasten en bevelen: enz. *)

Zitting van zaturdag den 12 december.

De vergadering wordt ten twee ure geopend, en de notulen der zitting van gisteren voorgelezen en goedgekeurd.

Waarna de heeren *Forcest*, *van Hooft* en *Frets*, nieuwbenoemde afgevaardigden voor de provincie Holland, den bij de grondwet voorgeschreven eed in handen van den voorzitter afleggen en zitting nemen.

Er zijn wederom meerdere verzoekschriften ingekomen, onder anderen een van vleeschhouwers te Haarlem, tegen de belasting op het geslagt, en eene contra-petitie geteekend door een getal inwoners van *Tervueren*, dezelve worden naar de kommissie voor de petitien verzonden.

De vergadering vereenigt zich met de door evengemelde commissie uitgebragt wordende rapporten, op vroeger aan dezelve verzonden geworden verzoekschriften, waaronder men ook opmerkt, het overgaan tot de orde van den dag, op het verzoek van eenen inwoner van Amsterdam, strekkende ter afschaffing van den lijfsdwang (*contrainte par corps*) in civiele zaken.

De vergadering wordt tot maandag ochtend ten 11 ure opgeheven.

De heer *de Gerlache* zegt in zijne redevoering, uitgesproken in de zitting der tweede kamer van den 1 dezer, in de discussie over de zaak van *Fontan*: «kent gij, heeft men uitgeroepen, »de plakaten van onze staten-generaal, *waarachtige gedenkstukken* »*van wysheid en vryheid.* Wel, mijn God! ja, ik ken dezelve! en zoo »naauwkeurig, dat ik mij sterk maak, om u bij gelegenheid te bewij»zen, dat bijna alle besluiten, welke op onze staatkundige en »godsdienstige vrijheden aanslag maken, tegen welke ik zoo »dikwijls ben opgekomen, geene akten van eene nieuwe schep»ping zijn, maar dat men dezelve letterlijk uit die oude plaka»ten getrokken heeft.» Op dit onderwerp haalde de heer *de Gerlache* plaatsen aan uit de *institutions judiciaires* van den heer *Meyer*, regtsgeleerde van Amsterdam, wiens gezag niet verdacht is. Deze plaatsen zijn, bij de redevoering van het achtbaar lid, welke wij op nieuw hier mededeelen, niet bekend gemaakt. Men zal daarin zien, welke vrijheid het was, die de Bataven eertijds genoten.

«De vrijheid van Holland, die den hoogmoed der republiek en harer inwoners uitmaakte, was geene andere dan die, welke wij in de gemeenten der middeleeuwen wederom vinden; daarenboven had de onbegrensde magt der overheids-personen, welke onderling magten verdeeld hadden, die de volstrektste monarchen van Europa verre te buitengaan, de burgers tot eenen staat van vernedering gebragt, welke niet zeer ver verwijderd was van dien der slavernij bij de beschaafde volken..... Er was geene stad, waarvan de overheden zich niet straffeloos het regt aanmatigden *om te verdryven*, en volgens hun goeddunken, en door middel van de politie te doen gevangen zetten, de inwoners *of de vreemdelingen*, die zich in hunnen kring bevonden, en dit voorregt was geen verduisterd regt, hetwelk alleen bij naam bestond; *het gebruik daarvan is zoo menigvuldig, dat het publiek daarop geene aandacht slaat, indien de beweegreden tot den maatregel, de hoedanigheid der personen of andere omstandigheden daaraan niet meer belang byzetten.*

»Wij herinneren ons, dat, in het jaar 1793, toen de fransche wapenen het grondgebied der republiek, onder de bevelen van den generaal *Dumourier*, een besluit van den magistraat van Amsterdam, de uitdrijving van alle kunstenaars van het fransche tooneel beval, en van omtrent twee honderd andere franschen, die zich in de stad bevonden, en waarvan velen sedert lange jaren in de stad gewoond hadden.

»Het was ten naaste bij daarmede even als met de *godsdienstige verdraagzaamheid*, die tot beweegreden, of liever *tot voorwendsel* gediend had, voor den opstand tegen Spanje; zij was insgelijks betrekkelijk tot den staat der andere volken van Europa, op het tijdstip, dat dezelve werd aangenomen; zij bestond meer ontkennend dan stellig, zonder haren oorsprong aan liberale denkbeelden of aan hoogere bedoelingen verschuldigd te zijn: *dit was als het ware niet anders dan een maatregel, nuttig voor den koophandel en gunstig voor de vergrooting der republiek, welke zy had aangenomen.....* Alle staatkundige en burgerlijke voorregten waren voor de protestanten bewaard; vele gemeenten weigerden het regt van inwoning aan hen, welke eenen anderen godsdienst beleden; overal waren zij van de ambten uitgesloten: de katholijken hadden zelfs het regt niet om kerken te openen: zij moesten in partikuliere huizen bijeen komen, of ten minste in de zoodanige, die daarvan den uiterlijken schijn hebben; geestelijken van eene hoogere orde werden niet toegelaten: het sakrament des vormsels werd gedurende twee eeuwen in de republiek niet bediend: elk boekdeel van de verzameling der plakaten van Holland heeft eene bijzondere afdeeling van wetten tegen de katholijken en tegen de uitoefening van hunnen godsdienst.

»In een land, waarin de *heimelyk* geadministreerde geregtigheid, waarin de autoriteiten, die zich zelve voltallig maakten, geene rekenschap aan het publiek hadden te geven, waarin het geheim beschouwd werd als het wezenlijkste gedeelte der zaakwaarneming, en waarin de onderscheiding omtrent datgene wat het bestuur der republiek, der provincien en der gemeenten betreft, tot eene hoogte gebragt werd, waarvan men zich moeijelijk een denkbeeld maken kan, was *de vryheid der drukpers* onbestaanbaar met de algemeene beginselen van administratie: ook zijn er weinig landen, waarin men zoo vele ordonnantien ter restrictie en wijziging van een zoo weinig betwistbaar regt vindt, alles onafhankelijk van het speciale verbod van eene menigte boeken...... De vrijheid der drukpers, ofschoon ten uiterste verhinderd in *theorië*, bestond inderdaad, mits echter dat men niet sprak over alles wat het gemeente- of munipaalbestuur betreffen mogt: de enkele boeken, die regtstreeks de magistratuur gekwetst hadden, werden met gestrengheid vervolgd...... »

Bij de deliberatien in de tweede kamer over het verzoekschrift van den heer *Fontan*, zijn van de wederzijdsche gevoelens goede en wel gestelde adviesen uitgebragt. — Door onderscheidene leden uit de noordelijke provincien is bij die gelegenheid zeer veel ophef gemaakt van de *vryheid*, die als het ware, onbepaald sedert een paar eeuwen in de voormalige republiek der Vereenigde Nederlanden werd genoten, en tevens zinspelingen gedaan, als of die *vryheid* bij de leden uit de zuidelijke provincien, in welke, volgens hunne gevoelens, steeds slavernij geheerscht heeft, niet bekend was. Mogelijk hebben die sprekers verondersteld, dat, daar alle staatsstukken van hunne voormalige republiek in de hollandsche taal zijn geschreven en gedrukt, en deze taal buiten de grenzen van dezelve bijna niet gelezen of gesproken wordt, dat ook al die oude geschiedenissen, voor zoo verre men dezelve niet gaarne aan de nakomelingschap wilde hebben medegedeeld, wel in de vergetelheid zouden zijn bedolven gebleven; dan ongelukkig blijkt uit het hier voor aangehaald discours van den geleerden *Gerlache*, dat ook aan hem al het voorgevallene in de voormalige tijden binnen dit land, niet onbekend is; hij schijnt de oude boeken doorsnuffeld te hebben, en te regt wordt door zijn edelmogende gezegd, dat ieder deel van het groot plakaatboek eene afdeeling inhoudt van wetten en besluiten tegen de katholijken en de uitoefening van hunnen godsdienst, en dat al de verordeningen, waarover de meerderheid der bevolking zich te beklagen heeft, geene nieuwigheden zijn, maar dat dezelve uit de oude plakaten zijn opgezocht. — In ons dagblad van den 17 september ll. hebben wij, bij gelegenheid, dat het de jaardag was, dat deze stad vóór twee honderd jaren van het zoogenaamd juk der spaansche slavernij verlost was, eene korte beschrijving gegeven van het gewaand geluk, waaronder de ingezetenen van deze stad en dit gewest werden overgebragt; hoe dat de roomsch-katholijken niet alleen van hunne ambten en bedieningen, maar ook van hunne kerken en goederen, op eene willekeurige wijze, onder den naam van verlossing, beroofd werden, en daarenboven de uitoefening van hunnen godsdienst verboden.

In al de noordelijke provincien werden op eene dergelijke wijze met de roomsch-katholijken met meer of min strengere uitvoering gehandeld; in Gelderland konde dezelve tot in het jaar 1794 zelfs geen burgerregt bekomen.

Zeer gepast is door den achtbaren *Gerlache* dat aanhoudend gesnoef over die gewaande hollandsche vrijheid, en als of de noordelijke provincien als het ware, alleen het *klassiek land van vryheid* plegen te wezen, op deszelfs regte waarde gebragt.

Het is waar, dat na de intrekking van het *edict* van Nantes van den jare 1598, in den jare 1685 en volgende eenige fransche familien, die zich aan de nieuwe verordeningen, welke wij geenszins willen verdedigen, niet verkozen te onderwerpen, naar dit land zijn overgekomen, en alhier niet alleen vrij ontvangen, maar tevens met gunsten en weldaden zijn overladen. — Maar wat wonder! vele van deze bragten rijkdom, kunsten en wetenschappen over, en wat alles afdeed, zij behoorden tot een kerkgenootschap, dat met de bestuurders van dit land, tegen de oude moederkerk protesteerde. — Maar op de toelating van vele andere vreemdelingen mag men wezenlijk niet veel roemen; de plakaten tegen het binnen lands komen van R. K. geestelijken, of van die men maar kon veronderstellen, dat dezen godsdienst genegen waren, zouden al dadelijk tot wederlegging daarvan kunnen worden bijgebragt.

Maar laat ons de schilderij eens ombangen: in Frankrijk is maar een *edict* van Nantes ingetrokken, en hoe vele dergelijke staatsstukken zijn hier niet uitgevaardigd? een boekdeel in folio zoude dezelve niet kunnen bevatten. — Door het bannen der R. K. geestelijken, en het daartegen gedane verbod kon of mogt de R. K. godsdienst niet worden uitgeoefend; de behoeftige wezen werden aangeslagen en in den protestantschen godsdienst met geweld opgevoed, en wel uit de fondsen door de R. K. daargesteld; en in de scholen moesten de kinderen den *Heidelbergschen Catechismus* leeren.

Het getal der Franschen die hun geboorteland niet behoefden te verlaten, maar, ten gevolge van de intrekking van het *edict van Nantes* in 1685, naar dit land zijn overgekomen, wordt hoog, ja overdreven opgegeven, maar wij durven stellig verzekeren,

---

(*) Om deze wet doelmatig te doen werken, zal het nog noodzakelijk wezen, dat dezelve met eenige amendementen vermeerderd werde; zouden, bij voorbeeld, de volgende geenen algemeenen bijval vinden?

Dat het aan de agenten van het ministerie van *justitie* en *politie* zoude worden vrijgelaten, om, zoo dikwijls zij zouden goedvinden, de brieven op de postkantoren te openen en na te lezen; en in de huizen van partikulieren onderzoek te doen, of daar ook gesprekken gevoerd of papieren bewaard worden.

Om de gevallen, waarop men deze wet zou willen toepassen, aan *speciale regtbanken* op te dragen, en te verklaren, dat de wet zal gerekend worden van sedert den 26 mei 1829 in werking te zijn geweest. (RED.)

dat het getal van de roomsch-katholijken. die, ten gevolge van de opvolgende bloedplakaten, de vereenigde provincien, en vooral de zoogenaamde generaliteits-landen verlaten en de toevlugt tot de zuidelijke provincien genomen hebben, oneindig grooter is, maar van deze vlugtelingen en gastvrije inneming, zal geen noordelijke spreken; doch gelukkig, dat zich in de kamer ook mannen bevonden hebben, die met de geschiedenissen der zuidelijke provincien niet onbekend zijn, en den blaam, waaronder men die provincien, als onder een roomsch-katholijk bestuur geweest zijnde, heeft willen brengen, hebben weten te verijdelen.

Wij willen ons geenszins inlaten noch met den heer *Fontan*, wiens gedrag wij ook niet zullen verdedigen, noch met de wijze van zijne verwijdering, welke wij voor rekening laten van die daaraan handdadig zijn geweest, maar alleen kunnen wij bij deze gelegenheid niet onopgemerkt laten, dat door vele leden, een heilig beginsel van onze grondwet aan hunne bijzondere gevoelens schijnt te zijn opgeofferd.

Men heeft het *principe* erkend, dat vreemdelingen tot dit rijk hunne toevlugt kunnen nemen, maar men heeft die vrijheid onder eene koninklijke goedkeuring willen beperken. — Indien art. 4 der grondwet in diervoegen moet verstaan worden, dan kan hetzelve waarlijk wel als overbodig worden beschouwd: want niemand zal aan den Koning die bevoegdheid betwisten, al ware dat artikel niet in de grondwet gesteld; de opneming van dat artikel niet onverschillig gedaan zijnde, maar nadat de ontwerpers daarover rijpelijk hebben geraadpleegd, moet dus iets meerder beteekenen, hetwelk naar ons gevoelen niet anders kan wezen, dan een stelregel, dat geene hoegenaamde magt de bevoegdheid zoude hebben, om vreemdelingen, die zich in dit rijk zouden nederzetten, en kunnen aantoonen een middel van bestaan te hebben, dan ten gevolge van een regterlijk vonnis over daden in dit rijk bedreven, daaruit te verwijderen, zonder te vallen in die willekeurige handelingen, welke volgens de opmerking van den heer *Gerlache*, bevorens met den naam van *vryheid* in de voormalige republiek bestempeld werden.

Men herinnert zich, dat de heer *François-Antoine Deseille*, vrederegter van het kanton van Couvin, bij vonnis van het hof van assises van Namen, van den 10 october ll. veroordeeld is tot de straf van *burgerlyke degradatie* en in de kosten der vervolging, als schuldig «van in het begin der maand julij 1829, »te Couvin eene willekeurige op de individuële vrijheid van eenen »zekeren *Marchand*, *eenen geboren Franschman*, maar sedert »omtrent drie jaren in het koningrijk der Nederlanden wonende, »aanslag makende daad, omdat hij deszelfs uitlevering bevolen »had, door hem op eene onwettige wijze aan de fransche auto»riteiten te doen toezenden, zonder dat er eenige misdaad op »het territoir des koningrijks gepleegd, en zonder dat eenig »mandaat tegen den gezegden *Marchand* gegeven was.»

De heer *Deseille* heeft zich tegen dit vonnis in cassatie voorzien; maar het hooge geregtshof van Luik heeft zijne voorziening, bij vonnis van den 4 der loopende maand december verworpen, en zie hier daarvan letterlijk de motieven:

«Overwegende, dat de op straffe van nulliteit voorgeschreve»ne formaliteiten zijn in acht genomen, en dat het hof van as»sises, op de voorbewezen verklaarde daadzaken de bij art. 114 »van het strafwetboek vastgestelde straf te regt heeft toegepast.

«Overwegende, dat, indien de bepaling van dat artikel eeni»ge hoe ook genaamde uitlegging noodig had, deze zoude ge»vonden worden in artikel 4 der grondwet, hetwelk met betrek»king tot de bescherming, welke aan de personen en goederen »moet worden verleend, den vreemdeling met den inboorling »gelijk stelt. — Verwerpt het hof de voorziening van *François*»*Antoine Deseille*.»

Dat vonnis is een gelukkig *apropo* in de omstandigheden, waarin wij ons bevinden. De vrienden der openbare vrijheden zullen met genoegdoening zien, dat de hooge regering niet valt in het gevoelen, onlangs door eene geheel hollandsche minderheid uitgebragt, met betrekking tot de uitvoering van art. 4 der grondwet. Indien zij, die op eene willekeurige wijze, den heer *Fontan* uit ons koningrijk verbannen hebben, voor het hoog geregtshof van Luik gebragt werden, weten wij niet, hoe zij het zoo ver brengen zouden, om zich te ontschuldigen van de misdaad voorzien bij art. 114 van het strafwetboek, al voerden zij zelfs *bevelen van hooger hand* aan; want dat art. houdt in, dat, indien de beschuldigde «bewijst, dat hij *op bevel van* »*zyne overheden*, wegens soortgelijke voorwerpen gehandeld heeft, »en omtrent welke hij hunne *hierachische* gehoorzaamheid ver»schuldigd was, zal hij vrijgesproken worden van de straf, welke »in dat geval, alleen *op de overheden, die het bevel gegeven zul*»*len hebben*, zal worden toegepast.» (*Courrier de la Meuse.*)

VERZOEKSCHRIFTEN.

Op den 7 dezer is in de gemeente Gemert eene petitie ter teekening gelegd, tot wegneming der volgende grieven:

1°. De volledige uitvoering van het concordaat — 2°. volledige vrijheid van onderwijs — 3°. afschaffing van het gemaal en geslagt — 4°. verantwoordelijkheid der ministers — 5°. evenredige gelijkheid in het vergeven van ambten — 6°. behouding van het vredegeregt 7°. het herstel van het linnenfabrijk in die gemeente — 8°. gelijkheid in het toestaan van traktementen aan de geestelijken — 9°. ten slotte ontheffing van alle grieven, strijdig met de grondwet. Dit verzoekschrift was den eersten dag reeds met meer dan van 50 handteekeningen voorzien, waaronder de zeer eerw. heer deken met deszelfs onderhoorige geestelijken en de gegoedste ingezetenen, en men blijft nog steeds met geestdrift teekenen.

— in de gemeenten Asten en Zomeren zal ook eerstdaags eene petitie naar de tweede kamer verzonden worden.

— Ook te Driel, Boemellerwaard, provincie Gelderland, wordt met geestdrift eene petitie geteekend, waaraan de R. K. geestelijken en de voornaamste ingezetenen hebben deelgenomen.

— Men meldt ons uit Tongelre, den 12 december:

«In de zamengevoegde gemeenten Nuenen, Gerwen en Nederwetten zal binnen weinige dagen eene petitie in omloop zijn tot herstel der bestaande grieven: vrijheid van onderwijs, de geheele uitvoering van het concordaat en onder andere, met nadruk, ook de gelijke vergeving van ambten, zonder onderscheid van godsdienst; en wie zou durven zeggen of denken, dat zulks ook in deze gemeenten onbillijk geschiedt? Weet een ieder niet, dat daar, om zoo te zeggen, de schuilplaats der protestanten is? De burgemeester, *J. van Hoof*, die ook notaris is, is protestant; zijn zoon, *S. van Hoof*, is secretaris van voornoemde gemeente, daarenboven ook secretaris van Tongelre en nog notaris te Zon en Breugel: dit is nog niet alles, de aangehuwde zoon van gemelden burgemeester is aldaar ontvanger der gemeente en van 's rijks belastingen. Dat ieder Nederlander dan oordeele of de ingezetenen van Nuenen, Gerwen en Nederwetten, alwaar men meer dan 2100 roomsch-katholijken telt en geen 50 protestanten, geen reden hebben, om zich tot diegenen te wenden, welke hen hierin kunnen te hulp komen.»

— Den 11 dezer is het verzoekschrift der gemeente Sundert en Wernhout, arrondissement Breda, waarvan melding is gemaakt in n°. 107 van ons blad, aan den president der tweede kamer ingezonden. Hetzelve prijkt met de handteekeningen van 239 personen, bestaande uit 7 leden van den raad der gemeente, de eerw. heeren geestelijken en de voornaamste inwoners.

— Men zegt, dat Bergen-op-Zoom met eenen beteren geest dan in het afgeloopene jaar, is bezield, en dat er reeds een verzoekschrift tot herstel der grieven in omloop is.

Voorts petitionneren nog de volgende gemeenten in het arrondissement Breda: Terheiden, Ginneken, Bavel, Gilzen, Rijen, Etten en Leur, Sprundel, Hoeven, Gastel, Stand-daar-Buiten, Zevenbergen, Halsteren, Rozendaal, Wouw, Steenbergen, Kruisland, enz.

BEKENDMAKINGEN.

Te 's BOSCH, bij de GEBROEDERS LANGENHUYSEN, Drukkers en Uitgevers, Apostelstraat, H, n° 20.